

İlmin hükmü

Emin Bey: “İlimde farziyet var mıdır? Varsa hangi konulardadır? Hangi ilim farzdır? Hangi ilim farz değildir?”

Cebrail Aleyhisselâm'ın, Nûr dağında Resûlullah Efendimiz'e (asm) tebliğ buyurduğu beş âyetten müteşekkil Allah'ın ilk vahyini, farz olan ilim açısından değerlendirecek olursak, önemli mesajlar ilk plânda gözümüze çarpar.

Cenâb-ı Hak ilk vahyinde, beşikten mezara kadar beşerden istediği fiilleri zikretmiştir: Bunların özetle; okumak, öğrenmek, talim, terbiye ve tefekkür yapmak ve yazmak olduğunu görüyoruz. Bu emirler, Kur'ân'ın bizden ne istediğini, neyi öğrenmemiz gerektiğini, neyi öğrenmenin bizim için farz olduğunu kâfi oranda anlatacak derecededir.

Bu ilk âyetlerden anlıyoruz ki; bir büyük kitap olan kâinat, Kur'ân'ın tercüme ve tefsiriyle¹ mutlak sûrette okunmalıdır. Yani Kur'ân'ın nazarıyla kâinat okunmalıdır. Çünkü öğrenmek için akıl, düşünmek için fikir veren ve istikamet için talim altına alan ve kalemle öğreten bizzat Rabb-i Ekrem'dir. Kâinat kitabının Rabb-i Ekrem'e yaptığı şehâdet, ilimle müşahede edilmelidir. İlim açısından, önce farz olan budur. Günümüzde Risâle-i Nur, böyle bir “şuhûd ve şehâdet” kapısını açtığı için, Alak Sûresi'nde beyan edilen “talim-i İlâhî”nin ihatası içindedir ve farz olan ilimdir.

Alak Sûresi'nin ilk beş âyetinin kısa bir tahliline girecek olursak: İlk âyet “Oku!” emriyle başlar. İnsan, kendisini yaratan Rabb'inin ismiyle okumaya başlamalıdır. İkinci âyet insanın aşılansmış bir yumurtadan yaratıldığını hatırlatır. Birinci âyetle bağlantı kurduğumuzda bu iki âyet “mutlak ilim ve tefekkürü” önemli bir vecîbe olarak üzerimize yüklemiş olur. Üçüncü âyette “Oku!” emri, “Rabbüke'l-Ekrem” ismiyle birlikte tekrar önemle hatırlatılır. Burada Rubûbiyete yapılan vurgu ile, gerçek mânâda talim ve terbiye edicimizin, kendi Rabb'imiz olduğunu kavramış oluruz. Dördüncü âyet zaten talim mes'elesini hemen gündemine alır. Burada, insanın, Rabb-i Ekrem'i tarafından “kalemle talim” edildiği beyan edilir. Beşinci âyette “talim” mes'elesi gâyet netleştirilir ve Rabb-i Ekrem'in insana tamamen “bilmediğini öğrettiği” açıkça zikredilir.²

İlimde “farz olan” dendiğinde; hiç şüphesiz, Rabb'imize intisabımız açısından zarûrî olan bilgilere dikkat çekilmek istendiği anlaşılmalıdır. Rabb'imizle aramıza bir iman

bağı kurmamız ve O'na bağlanmamız zarurîdir. Bunu gerçekleştiren ve takviye eden temel davranışların tümünü, yani “temel iletişim davranışlarını”, yani iman esaslarını, ibadet şekillerini ve ahlâkî kuralları, sebebiyle ve nasılıyla birlikte hüviyetiyle, şekliyle, özüyyle, sözüyle öğrenmek doğrudan ve birinci plânda farziyetin içine girer. Çünkü insan önce Allah'a imanı ve O'na nasıl yaklaşacağını bilmek ve öğrenmek zorundadır. Bu açıdan Peygamberlerin getirdikleri bilgiler, öğrenilmesi farz olan bilgi ve esasları muhtevîdir.

Dolayısıyla âhîrzaman Peygamberinin (asm), bize takdim ve tebliğ buyurduğu “îmân, ibâdet ve ahlâkî” esaslarıyla ve şekilleriyle öğrenmek mutlak sûrette farzdır. Bu çerçevede her Müslüman'ın namaz, oruç, zekât ve hacc konusunda kendisine kâfi ölçüde bilgi edinmesi ve güzel ahlâkî kavraması zarûrî olur, yani farz olur. Bununla beraber bir Müslüman'ın, imanını, ibadetini ve ahlâkını takviye edebilecek her türlü ilâve bilgileri elde etmesi de, imkânları ölçüsünde farz olur.

Bir ilim dalında ihtisaslaşarak insanlığın yararına yeni bilgilere ulaşmak ve ilimde mümkün olan en üst seviyeye, gelebildiği en üstün noktaya gelmeye çalışmak da Kur'ân nazarında ehemmiyetlidir. “İlimde râsih” olmak, yani ilimde uzmanlaşmak Kur'ân'ın önem verdiği sâlih amellerdendir.³ Ancak ilimde râsih olmak herkese nasip olmaz.

İlim sonsuz bir ummandır. Bu ummana dalmak, derinleşmek ve yapabildiğimiz ölçüde ilimle insanlara faydalı olmaya çalışmak da üzerimizdeki önemli vecibelerdendir. Faydasız bilgileri kafamıza yığmak ise hamallıktan başka bir şey değildir. Peygamber Efendimiz (asm) faydasız bilgilerden Allah'a sığınmıştır.

Dipnotlar:

- 1- Sözlür, S. 230.
- 2- Alak Sûresi, 96/1-5.
- 3- Âl-i İmran, 3/7.